

В. А. Корець
Житомирський державний університет
імені Івана Франка
Науковий керівник:
к.п.н., проф. Калініна Л. В.

ФОРМУВАННЯ ЛОГІЧНО ПОВ'ЯЗАНИХ ВИСЛОВЛЮВАНЬ УЧНІВ МОЛОДШОЇ ШКОЛИ ЗАСОБАМИ ВЕРБАЛЬНО-ЗОБРАЖАЛЬНОЇ НАОЧНОСТІ

У статті розглянуто специфіку формування логічно пов'язаних висловлювань учнів молодшої школи засобами вербально-зображальної наочності. Виявлено, що засоби наочності забезпечують активну роботу вчителя та учнів на етапах відпрацювання мовного матеріалу та впровадження його у власне мовлення.

Ключові слова: наочність, вербально-зображальна наочність, логічно пов'язані висловлювання, молодший школяр.

The article examines the specifics of the formation of logically connected statements of primary school students by means of verbal-visual visualization. It was proved that visualization tools ensure the active work of the teacher and students at the stages of practicing language material and its independent use by the students.

Key words: *visuality, verbal-visual visuality, logically connected statements, primary school student.*

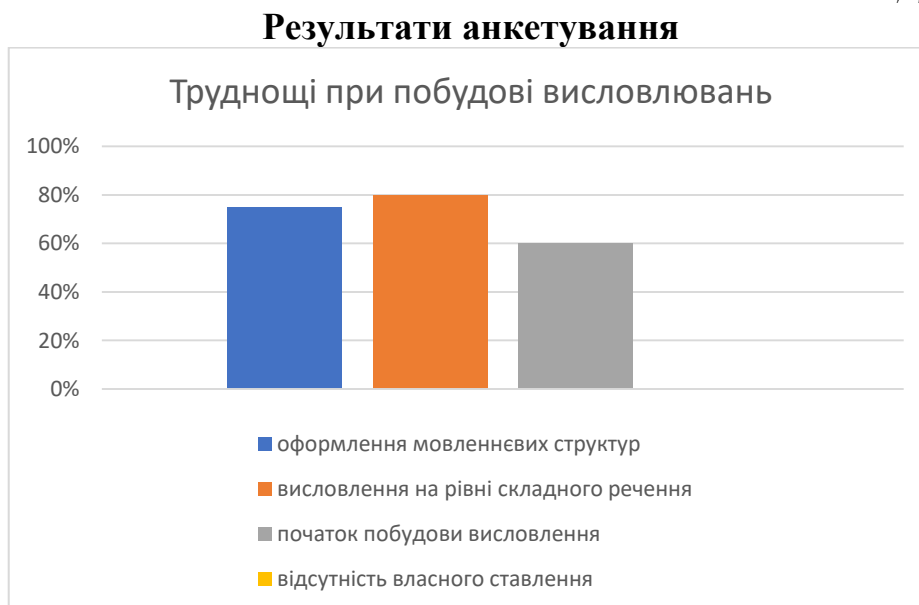
Постановка проблеми. На сучасному етапі проблема формування зв'язного висловлення у дітей на уроках іноземної мови набуває особливої актуальності. Це пов'язано з тим, що сформоване зв'язне мовлення на етапі початкового навчання надалі передбачає успішне освоєння дітьми програмою з іноземної мови середньої загальної освіти. Нова українська школа вимагає аби учень умів розглядати висловлення як логічно пов'язаний, змістовний компонент мовлення та будувати розповідь не у вигляді коротких не пов'язаних між собою речень, а навчився створювати цілісне висловлювання. Опанування навичками розгорнутого, змістовного мовлення має основне значення для всебічного розвитку дитини та подальшого розвитку навичок діалогічного й монологічного мовлення – як усного, так і писемного.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вивченню особливостей формування логічно пов'язаних висловлювань учнів присвячені праці С. Гапонової, К. Костюченко, А. Наконечної, Д. Річардс, С. Савігнонс, Р. Шмідт та ін. Разом з тим, вербально-зображальна наочність як засіб формування логічно пов'язаних висловлювань недостатньо розглядається в окремих дослідженнях, що ще раз підтверджує актуальність обраної теми.

Мета статті – дослідити специфіку формування логічно пов'язаних висловлювань учнів молодшої школи засобами вербально-зображальної наочності.

Виклад основного матеріалу. Наші спостереження довели, що при навчанні структурного оформлення логічно пов'язаних висловлювань в руслі розвитку іноземної мови, основні труднощі полягають в оволодінні граматичними формами і синтаксичними структурами іноземної мови в єдності з їх значенням. Наші дослідження довели, що в учнів 4 класу виникають труднощі в побудові логічно пов'язаних висловлювань. Ми провели анкетування, щоб дізнатися які саме труднощі виникають у четвертокласників при вираженні їхніх думок іноземною мовою. Результати анкетування показали, що 75% дітей мають труднощі в оформленні мовленнєвих структур, у 80% учнів виникли труднощі зі створенням висловлювань на рівні складного речення, 60% школярів мали труднощі на початку побудови розповіді (не знали як розпочати), 40% четвертокласників не змогли висловити власне ставлення до ситуації, оцінити її.

Діаграма 1

Крім того, процес навчання побудови англійських логічно пов'язаних висловлювань на рівні складного речення, а також надфразової єдності ускладнюється постійно діючою інтерференцією зі сторони рідної мови. Безперечно, інтерференція є однією з головних причин виникнення труднощів у засвоєнні будови мови, при формуванні вмінь правильного оформлення смислових єдностей у зв'язаних висловлюваннях англійською мовою. А труднощі і помилки учнів у логічно пов'язаних висловлюваннях зумовлені, крім того, й тим, що учні не завжди можуть опиратися на значення англійських явищ, які відсутні в їх рідній мові. Саме тому у цьому процесі вкрай важливим є використання засобів вербально-зображальної наочності, які й будуть опорою, допоки навички побудови логічно пов'язаних висловлювань не автоматизуються.

Більшість учнів молодших класів вчать будувати логічно пов'язані висловлювання в штучних умовах. Використання засобів наочності дозволяє

компенсувати відсутність мовного середовища. Розвиваючи чуттєве сприйняття, наочність забезпечує також і за оволодіння мовою. За допомогою наочності вчитель може створити іншу дійсність безпосередньо на уроці, що підвищує мотивацію навчання, забезпечує оптимальне засвоєння навчального матеріалу та його запам'ятовування, сприяє розвитку творчої уяви та мислення, стимулює мовну діяльність.

Типи наочних засобів може бути різною залежно від індивідуальних особливостей дитини, рівня розвитку її пізнавальних здібностей та знань, а також від вихідних образів сприйняття. Принцип наочності називають «золотим правилом дидактики» (Я. А. Коменський), за яким навчання має спиратися на всі органи почуттів. За індивідуальними особливостями сприйняття та пізнання розрізняють візуально, аудіально та кінестетично орієнтованих учнів, тобто візуалів, аудіалів та кінестетиків [2: 3].

Вербально-зображальна наочність у навчанні побудови логічно пов'язаних висловлювань займає особливе місце, оскільки дозволяє схематично відобразити послідовність мовних одиниць, словесних конструкцій, завдяки чому учневі легше буде орієнтуватися і доводити навички побудови конструкцій англійською мовою до автоматизму. До такого виду наочності можна віднести опорні схеми – це засоби, що є згустком необхідної інформації. Вони дозволяють побудувати систему певного блоку, полегшуючи одночасно розуміння структури та сприяючи логічному упорядкуванню засвоєного матеріалу.

Поєднання слова вчителя з опорними схемами, таблицями вже під час первинного сприйняття знань забезпечує логічну обробку, встановлення узагальнених зв'язків між новим і раніше вивченим матеріалом, своєрідне «упаковування» їх у якомога економнішу схему, кожен символ якої може служити сигналом для актуалізації великого обсягу навчального матеріалу, орієнтацією на закріплення основних знань та способів оперування ними.

У нашому дослідженні ми проаналізували підручники з англійської мови для 4 класу рекомендовані МОН України на предмет наявності в них візуально-зображальної наочності та отримали такі результати:

Таблиця 1

Порівняльний аналіз рекомендованих Міністерством освіти і науки України підручників з англійської мови для учнів початкових класів

№ з/п	Автор підручника	Зображальна наочність	Зображально-вербальна наочність	Вербальна наочність
1.	Карпюк О. Д.	25%	18%	57%
2.	Fly High	41%	26%	33%
3.	Go getter	33%	25%	42%

За результатами аналізу, кількість вербально-зображальної наочності, вміщеної в підручники з англійської мови для 4 класу рекомендовані МОН України є найменшою серед представлених: 26% вербально-зображальної наочності у підручнику Fly High, 25% - у Go getter та всього 18% у підручнику Карпюк О.Д. Ми дійшли висновку, що труднощі під час побудови зв'язних висловлювань спричинені нестачею вправ на вербально-візуальній основі у підручниках вітчизняних та іноземних авторів, що ще раз підтверджує необхідність розробки системи вербально-зображальної наочності, спрямованої на розвиток навичок логічної та зв'язної побудови висловлювань.

Тренування з метою формування навичок побудови логічно пов'язаних висловлювань у молодших класах з урахуванням принципу наочності відбувається через мовні, умовно-мовні та мовні вправи, що супроводжуються різними видами вербально-зображальної наочності: підстановочними таблицями, схемами та символами, схематичними або звичайними малюнками. У мовних вправах, що передбачають вирішення комунікативних завдань, вживання матеріалу стимулюється ситуацією, яка оснащується опорами граматичного характеру, дозволяє керувати мовною поведінкою учнів.

Висновки і перспективи дослідження. Отже, формування логічно пов'язаних висловлювань учнів молодшої школи важливо здійснювати із використанням засобів вербально-зображальної наочності. Засоби наочності забезпечують активну роботу вчителя та учнів на етапах відпрацювання мовного матеріалу та впровадження його у власне мовлення.

Подальші перспективи дослідження вбачаємо у створенні комплексу вправ і завдань для формування логічно пов'язаних висловлювань учнів молодшої школи засобами вербально-зображальної наочності.

Список використаних джерел та літератури

1. Гапонова С. В. Взаємопов'язане навчання видів мовленнєвої діяльності у процесі навчання іноземної мови. *Іноземні мови: Самоосвіта вчителя іноземної мови*. 2009. Вип. 2. С. 13–16.
2. Державний стандарт початкової освіти від 21 лютого 2018 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://dano.dp.ua/attachments/article/303/>
3. Казачшер О. С. Роль наочності у навчанні англійської мови молодших школярів. *Англійська мова та література*. 2004. № 13. С. 2–5.
4. Костюченко К. Є. Особливості навчання діалогічного мовлення на заняттях з англійської мови у ВНЗ. *Наукові записки: Педагогічні науки*. 2015. Вип. 135. С. 135–139.
5. Методика викладання іноземної мови в початковій школі. *Шкільний світ*. К.: 2007. 115 с.
6. Наконечна А. О., Ординська І.Я. Особливості навчання діалогічного мовлення при вивченні англійської мови. *Збірник наукових праць Національної академії Державної прикордонної служби України. Серія: Педагогічні науки*. 2015. №2. С. 175–189.